

УДК 336.647/.648

К.В. Багацька, к.е.н

K. Bagatska, k.e.n.

Національний університет харчових технологій

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДИКАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті розкрито сутність індикативного фінансового планування, розроблено алгоритм планування та пропозиції щодо вдосконалення методичного інструментарію індикативного фінансового планування на підприємствах

Ключові слова: фінансове планування, індикативне фінансове планування, рентабельність активів

ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНДИКАТИВНОГО ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье раскрыта сущность индикативного финансового планирования, разработан алгоритм планирования та предложения по усовершенствованию методического инструментария индикативного финансового планирования на предприятиях

Ключевые слова: финансовое планирование, индикативное финансовое планирование, рентабельность активов

POSSIBILITIES OF USING AN INDICATIVE APPROACH TO THE CORPORATIVE FINANCIAL PLANNING

The bases of indicative financial planning are considered in the article, and the propositions for the improvement some methodical aspects of indicative planning are developed

Key words: *financial planning, indicative financial planning, return of assets*

Вступ. Фінансове планування є необхідним для фінансового забезпечення розширення кругообігу матеріальних ресурсів підприємства, досягнення високої результативності діяльності, створення умов, які б забезпечили платоспроможність та фінансову стійкість.

Дослідженню теоретико-методологічних і практичних засад фінансового планування підприємств присвячені праці таких вчених, як. Бланк І.А, Біла О.Г., Слав'юк Р.А, В.М. Гриньова В.М., Ковальов А.М., Партій Г.О., Загородній Г., Тарасюк Г.М., Семенов Г.А. та інші. Віддаючи належну увагу важливим теоретичним, методологічним і практичним напрацюванням науковців, зазначимо, що методичний апарат, який стосується забезпечення перспективного і стратегічного фінансового планування, потребує вдосконалення.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення перспектив застосування індикативного фінансового планування на підприємствах України.

Результати. Під індикативним плануванням на рівні підприємства розуміють планування, що оперує показниками-індикаторами. Воно розглядається як процес формування і поступового досягнення системи параметрів (індикаторів), що характеризують стан і розвиток підприємства з метою досягнення вказаними індикаторами певних значень, що визначені за мету планування. Крім того, в індикативному плануванні мають бути визначені певні «коридори», в межах яких можуть коливатися обрані індикатори. Якщо індикатор виходить за рамки встановленого коридору, це слугує сигналом для прийняття коригуючих управлінських дій [1].

Центральним поняттям системи індикативного планування є індикатор – інтегральний показник, що кількісно визначає якісні

характеристики соціально-економічних процесів. На відміну від показників, що надають лише кількісну оцінку, індикаторам властивий векторний, тобто спрямований характер. Також вони мають певні граничні значення (мінімальні і максимальні). Особливе місце у індикативному плануванні посідає визначення і використання граничних значень індикаторів, покликаних сповіщати керівництво про наближення кризового стану і необхідності зміни стратегії або тактики розвитку підприємства.

Реалізуючи процес фінансового планування, слід мати на увазі, що його практичною метою повинно стати економічне обґрунтування потреби в капіталі для забезпечення виконання прогнозованих обсягів операційної та інвестиційної діяльності, взаємна ув'язка цієї потреби з реальним для залучення капіталом, ресурсне забезпечення кругообігу виробничих ресурсів на засадах фінансової стійкості, платоспроможності, створення передумов для отримання чистого прибутку в розмірі, достатньому для економічного й соціального розвитку [3]. Досягненню цієї мети сприятиме розробка низки критеріїв-індикаторів, які будуть слугувати як цільовими орієнтирами в плануванні, так і сигналізаторами про посилення негативних тенденцій.

Впровадження індикативного фінансового планування на підприємстві має відбуватися з урахуванням системного підходу, який означає, що жодна виробнича чи підприємницька проблема не повинна розглядатися ізольовано одна від одної і кожна з яких формується з урахуванням її належності до системи чи множини взаємопов'язаних завдань і цілей, які виступають на кожному підприємстві як єдина економічна система. Системність планування проявляється в наступних аспектах:

- 1) в розробці уніфікованих принципів і методів планування на підприємстві. До типових методів планування належать: метод експертних оцінок, метод обробки часових, просторових і просторово-

часових сукупностей, метод ситуаційного аналізу і прогнозування, метод пропорційних залежностей, імітаційне моделювання, методи екстраполяції тощо;

2) в розробці єдиних цільових критеріїв (індикаторів) – орієнтирів стратегічного, перспективного і поточного планування. Фінансовими індикаторами, як правило, виступають: рентабельність (продажу, капіталу, активів, інвестицій), розрахована за операційним або чистим прибутком; вартість підприємства, економічна додана вартість (EVA); прибутковість акцій (прибуток на акцію, співвідношення ціни акції і чистого прибутку підприємства); ліквідність (покриття); структура капіталу тощо. Відповідно до обраного головного індикатору (чи групи індикаторів) розробляються планові показники, що забезпечують досягнення запланованого значення критерію;

3) в розробці фінансових планів для кожного елемента господарської одиниці як індивідуальної підсистеми і в той же час - цілісної системи. Ефект досягнення цілі можливий лише при збалансованому функціонуванні всіх частин господарської одиниці;

4) в наскрізному плануванні взаємопов'язаних показників: стратегічних, тактичних, оперативних.

Індикативне фінансове планування завжди опирається на фактичні нормативні дані минулого і теперішнього періодів, але намагається встановити та контролювати процес розвитку підприємства в теперішньому і майбутньому часі. Тому необхідним підґрунтям для організації ефективної системи індикативного фінансового планування є підготування ефективно оброблених статистичних і аналітичних даних, систематизованих відповідно до принципів і завдань фінансового планування.

На наш погляд, ефективно організоване індикативне фінансове планування на підприємстві можливо за умови впровадження на підприємстві фінансового контролінгу як системи координації і підтримки

управлінських рішень. Однією з важливих функцій контролінгу є координація, сутність якої полягає перш за все в регулюванні інформаційних потоків.

Одним з ключових проблемних питань розробки фінансових планів на підприємствах є обґрунтованість показників-індикаторів, що підлягають плануванню. Вирішенням цього питання, на наш погляд, може бути створення єдиного алгоритму фінансового планування відповідно до стратегії розвитку підприємства і його оперативних і тактичних цілей діяльності. Послідовність фінансового планування на основі системного підходу можна представити у вигляді наступної схеми (рис. 1).

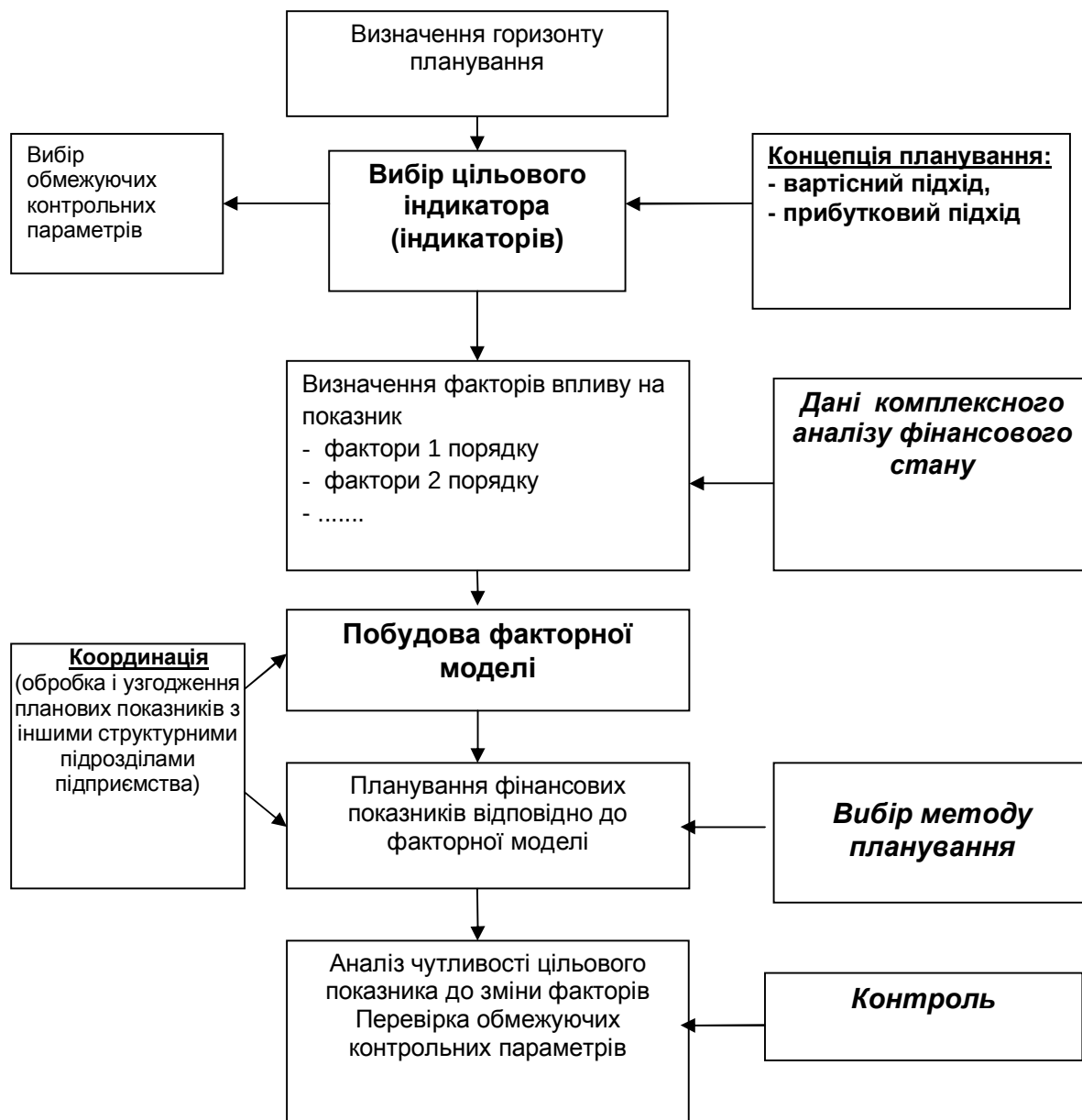

Рис.1. Етапи фінансового планування

Звернемо увагу на такий аспект індикативного фінансового планування, як розробка єдиних цільових індикаторів – орієнтирів планування. При виборі цільових індикаторів спочатку необхідно з'ясувати підхід в управлінні фінансами підприємства в цілому. Так, можна виділити наступні підходи:

- прибутковий підхід (прибуток та показники рентабельності виступають основним цільовими критеріями);
- вартісний підхід (цільовими критеріями є вартісні показники).

Побудова факторної моделі означає послідовну деталізацію обраного цільового показника і визначення відповідних позицій фінансової звітності, що підлягають плануванню. Якщо, наприклад, в якості цільового індикатора буде обрано показник рентабельності активів, то факторною моделлю відповідно буде спрощена формула Дюпона (рис.2), виходячи з якої можна визначити фактори 1 і 2 порядку і ті статті фінансової звітності, які підлягають плануванню.

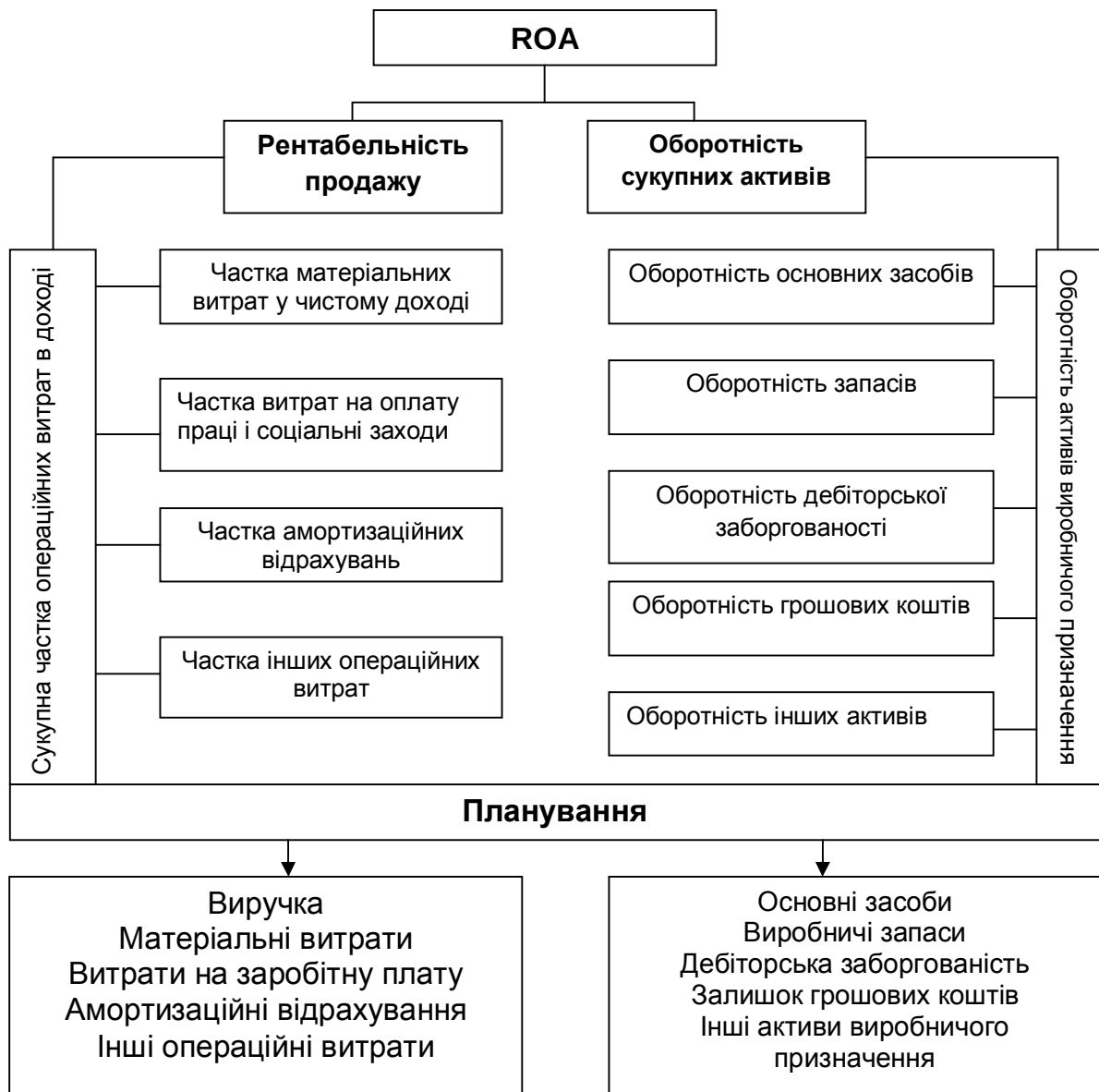

Рис.2. Індикативне фінансове планування на основі факторної моделі рентабельності активів

Крім цього, при індикативному фінансовому плануванні мають бути враховані деякі фінансові показники, які хоча і не відображають ефективність діяльності підприємства, але являють собою певні індикатори, що стосуються захисту від ризику і забезпечення допустимого рівня фінансової безпеки. Тому при плануванні статей фінансової звітності ці показники є так званими обмежувачами контрольними параметрами, які забезпечують такі важливі параметри фінансового стану, як ліквідність і фінансова стійкість.

До цих критеріїв можна віднести:

- граничний показник ліквідності (наприклад коефіцієнт покриття)
- один з коефіцієнтів фінансової стійкості (наприклад граничний коефіцієнт автономії)
- граничну середньозважену вартість капіталу.

Запропонований підхід було використано за даними одного з хлібокомбінатів Києва. Результати планування відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок планових показників фінансової звітності хлібокомбінату

кроки	Горизонт планування	1 рік
1 крок	Цільовий показник	ROA = 5%
2 крок	Обмежуючі параметри:	
2.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	2
2.2	Коефіцієнт автономії (К авт)	0.6
	Концепція планування: прибутковий підхід (максимізація рентабельності активів)	
3 крок	Планування факторів 1 порядку:	
3.1	Активи (запланований приріст 10%) - перший показник, що планується методом екстраполяції	1626.68
3.2	Операційний прибуток (розраховується виходячи з планового ROA і запланованих активів)	81.334
4 крок	Планування факторів 2 порядку	
4.1	Чистий дохід (приріст 25%) - другий показник, що планується методом екстраполяції	8892.5

4.2	Витрати усього (розраховуються як різниця між чистим доходом і чистим прибутком)	8811.166
5 крок	Планування факторів 3 порядку	
5.1	Планування структури і сум витрат методом екстраполяції	
5.1.1	- матеріальні (61%)	5374.81126
5.1.2	- на оплату праці (23%)	2026.56818
5.1.3	- на соціальні заходи (відповідно до норм законодавства)	202.656818
5.1.4	- амортизація (8%)	704.89328
5.1.5	- інші операційні (5.7%)	502.236462
5.2	Планування структури і значення активів методом екстраполяції	
5.2.1	- необоротні (30%)	488.004
5.2.2	- оборотні (70%)	1138.676
6 крок	Планування пасивів відповідно до обмежуючих критеріїв	
6.1	Власний капітал (валюта балансу помножена на коефіцієнт автономії)	976.008
6.2	Поточні зобов'язання (оборотні активи поділити на коефіцієнт покриття)	569.338
6.3	Довгострокові зобов'язання (розраховується арифметично)	81.334

Вихідними даними при плануванні були показники річної фінансової звітності підприємства, а саме «Баланс» і «Звіт про фінансові результати». Після розрахунку планових показників підприємства за поданим алгоритмом необхідно узгодити отримані значення показників з виробничими планами хлібокомбінату, а також провести аналіз чутливості нашого цільового індикатора (рентабельності активів) до зміни запланованих параметрів. Завдяки проведенню аналізу чутливості можна дізнатися, зміна яких факторів спричинить найбільший вплив на планову рентабельність активів, і, відповідно, які процеси операційного циклу підприємства, описані вказаними факторами, мають пильно контролюватися.

Проведений аналіз чутливості (табл.2) показав, що максимальний вплив на зміну рентабельності активів чинять чистий дохід (тобто ціна і обсяг реалізації) і матеріальні операційні витрати.

Таблиця 2

Аналіз чутливості цільового індикатора до зміни факторів

Параметр зміни	Відсоток зміни параметру в бік збільшення, %	Відсоток зміни ROA, %	Значення ROA, %
Матеріальні витрати	1	- 66	1.7
Витрати на оплату праці	1	- 25	3.75
Витрати на соціальні заходи	1	- 2.4	4.88
Амортизація	1	- 8.67	4.57
Інші операційні витрати	1	- 6.17	4.69
Необоротні активи	1	- 0.29	4.89
Оборотні активи	1	- 0.7	4.97
Чистий дохід	1	+ 109	10.47
Власний капітал	1	- 0.59	4.97
Поточні зобов'язання	1	- 0.34	4.98
Довгострокові зобов'язання	майже не впливають		

Тому, можна зробити висновок, що для дотримання планової рентабельності активів підприємству необхідно контролювати собівартість продукції, а також забезпечувати необхідний обсяг її виробництва і реалізації. Для збільшення планової рентабельності максимальний результат буде досягнутий при управлінні факторами матеріальних витрат та чистого доходу від реалізації продукції.

Висновки. Таким чином, запропонований підхід до фінансового планування, що ґрунтується на таких етапах:

- виборі цільових індикаторів відповідно до концепції управління фінансами на підприємстві;
- визначенні факторів впливу на них;
- побудові факторної моделі з розробкою планових фінансових показників відповідно до обраного методу планування;
- перевірці обмежуючих контрольних параметрів.

Даний підхід дозволяє вирішити проблему обґрунтування фінансових показників, що плануються. Вважаємо, що планування, в основу якого покладено розробку ключових і допоміжних цільових індикаторів, може бути корисним при формуванні перспективних і стратегічних орієнтирів діяльності підприємства. Крім того, розробка самих цільових індикаторів та обмежуючих граничних показників може стати ефективним інструментом поточного контролю за операційною діяльністю підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапцов С.А., Мордвинцев А.И., Фомин П.А., Шаховская Л.С. Индикативное планирование как основа стратегического развития промышленного предприятия. - М.: Высшая школа, 2002. – 386 с.
2. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування: Навч. посіб. – Л.: Компакт-ЛВ, 2005. – 255 с.
3. Сисой Ю.В. Фінансове планування на підприємстві та його особливості в умовах транснаціональних корпорацій. [Електронний ресурс] – режим доступу:// www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0714.pdf
4. Татьяна Л.С. Роль фінансового планування на підприємстві в умовах ринкового господарювання // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. - № 1(9). - С.78-83

Багацька К.В. – kbagatskaya@gmail.com

Надійшла до редколегії 15.04.2011 р.

Стаття рекомендована до друку

д-ром екон. наук, проф. Говорушко Т.А.